

Concert din muzica de Bach

Caracterizarea lui Maxențiu

"Concert din muzică de Bach" cel mai bun roman al Hortensiei-Papadat-Bengescu, este tabloul unei societăți în mers spre perfecția aristocratică, deocamdată numai în faza snobismului, ai cărei exponenți tipici sunt prințul Maxențiu și Elena.

Personajul își joacă "rolurile" atât în exterior cât și în interior pe scena imaginară secretată de o fantezie exacerbată de boală. Din copilărie când i se cere să fie într-un anumit fel trecând prin etapa de prinț marionetă, executând mecanic toate pozele, gesturile și atitudinile cerute de "rangul său", și până la starea de soț sănătos al Adei, dependent material al unei femei ce îl cumpărase cu bani grei, Maxențiu nu face altceva decât să simuleze ceea ce alții trăiesc cu adevărat. Retras din viață, prea bolnav pentru a mai poza în exterior, el se retrage în imaginație continuându-și sarabanda metamorfozelor delirante: toate au ca punct de pornire eroismul. Maxențiu se inchipuie asasinat de meschina sa soție.

Pe măsură ce boala îi se agravează, ipostazele sale imaginare sunt din ce în ce mai serafice: este purificat (prin pierderea sângelui) și poate ajunge amantul mistic al Elenei căreia îi transmite mesaje de iubire eterată, să devină imponderabil ca un sfânt, comunicând cu ceilalți doar prin cuvinte sibilnice la trecerea în lumea de dincolo.

El încearcă să trăiască într-o lume reală, să simtă ceva, să fie un surrogat de existență. Condiția sa este în același timp tragică și simbolică: Maxențiu nu a fost niciodată o ființă umană ci o vedenie printre vedenii, o persoană fictivă mutându-se dintr-un rol sau altul, fără odihnă și fără popasuri decât ipostazele sale imaginare. El devine simbolic pentru toate existențele lipsite de conținut, pentru toți automistificații care fug de adevărul vieții, căutându-l cu disperare în puținătatea ființei lor.

Boala însăși este un "rol" pentru prințul care-și descoperă analizând-o, acuități de percepțe pe care le confundă cu adevăratele trăiri. Realitatea fantastică a propriului trup îl terorizează pe Maxențiu care își cheltuiește puținele resurse de vitalitate pentru a ascunde ceea ce, din punct de vedere modern, l-ar fi descalificat pentru totdeauna. Între masca omului sănătos și pe cea a omului bolnav, prințul ar prefera-o pe cea de-a doua, care-i pare mai interesantă și mai nobilă: "Prințul Maxențiu, pe care Maxențiu ofticosul îl iubea mult... Maxențiu bolnavul, singura ființă pe care o iubea prințul!" . Masca omului sănătos este din în ce mai greu de purtat.

Autoare urmărește cu o intuiție excepțională relația dintre latura fizică și cea morală a personalității analizând simultan declinul biologic și răsfrângerea lui în conștiință.

Rolul lui "Maxențiu-bolnav" îi se potrivește cel mai bine prințului care se autodevotă printr-o observație lucidă. Oglinda, consultată cu înfrigurare, îi desprinde din propria imagine un spectru, de care nu ezită să se îndrăgostească. Ca un Narcis decăzut, personajul își răcorește palmele arzătoare pe cearcefurile de olandă fină și le pecetluiește cu buze fierbinți ușor pătate. "Când descoperise întâi urmele acelor săruturi rozate, Maxențiu trăise cele mai intense ore de disperare ale amorului, amorul de sine".

Jucându-și comedia tragică a vieții de toate zilele, el își fixează toată atenția înlăuntrul său, terorizat la ideea că ligamentele vor ceda și toată

"păpușa de panoptic" se va prăbuși în văzul celorlalți. Imaginea exterioară pe care o oferă este corectă dar rigidă: cu ochii dilatați, cu privire stearșă, manechin îmbrăcat în ținută de sportsman, fără o greșeală de eleganță.

Autoarea subliniază, apăsător, impresia de artificialitate pe care o lasă personajul, numit când "o biată păpușă nemernică înțepenită pe spatele unui cal de rasă" când "o mască searbadă de carnaval pe care un bețiv nocturn și-a atârnat ironic casceta și care la lumina caldă a zilei, semăna sinistru cu un om".

Ingemănarea vocilor scoate la iveală o variantă de stil indirect liber în care planul interior și cel exterior alternează foarte rapid: "Maxențiu se gândi din nou cât e de obositor traiul lui parazitar. Ce va fi vrut Ada de la el?... Maxențiu era un bolnav prea adevărat dar cu grija de a-și ascunde boala adăuga suferinței ipocondria."

Frazele scurte exclamative, ivite parcă dintr-o respirație poticnită, motivațiile, neliniștea, ura îi aparțin exclusiv lui Maxențiu.

Personaj fără viață interioară, cu o viață exterioară trucată viețuind numai dintr-un monolog interior neîntrerupt, coborât la un nivel de irațional și subconștient, Maxențiu devine un "copil de suflet" al textului.

Maxențiu se impuținează pe măsură ce își devoră propriile imagini portret, ajungând la ultimul său rol: moartea. Prințul se angelizează și dispăre în același timp cu ultima dintre existențele sale imaginare. Metaforic vorbind moare pentru că imaginile sale nu se pot transforma în fapte iar imaginația fără un suport material se stinge și dispăre. Maxențiu moare atunci când nu se mai poate autoiluziona.